

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بهتر بخوانیم

"راه کارهایی برای بهبود
درک مطلب و انگیزش خواندن"

تألیف و ترجمه:

دکتر مهناز اخوان تفتی

«دانشیار دانشگاه الزهراء»

دکتر رویا راقبیان

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۴

سرشناسه	:	اخوان تفتی، مهناز، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	:	بهرت بخوانیم: راه کارهایی برای بهبود درک مطلب و انگیزش خواندن / تالیف و ترجمه مهناز اخوان تفتی، رویا راقیبیان.
مشخصات نشر	:	تهران: آوای نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	:	۲۰۸ ص.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۴۶-۰
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
موضوع	:	خواندن
شناسه افزوده	:	راقیبیان، رویا، ۱۳۴۹ -
رده بندی کنگره	:	LB ۱۳۹۳۱۰۵۰ ب۳ الف /
رده بندی دیویی	:	۴/۳۷۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۱۹۹۰۷۶

بهرت بخوانیم: راه کارهایی برای بهبود درک مطلب و انگیزش خواندن

تالیف و ترجمه: دکتر مهناز اخوان تفتی «دانشیار دانشگاه الزهراء»

دکتر رویا راقیبیان

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه آرا: منیرالسادات حسینی

چاپ دوم ۱۳۹۴

تیراژ: ۵۰۰ جلد

صحافی: نشاط

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۰۴۶-۰

تهران- انقلاب- خیابان ۱۲ فروردین- خیابان شهیدوحید نظری- پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۱۱۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۹

بخش اول: درک مطلب

گفتار اول - درک مطلب و عوامل مؤثر بر آن..... ۱۹

خواندن..... ۲۱

درک مطلب..... ۲۳

اجزای مؤثر بر درک مطلب..... ۲۶

خواننده متن..... ۲۷

متن خواندنی..... ۳۰

فعالیت خواندن..... ۳۱

بافت اجتماعی-فرهنگی خواندن..... ۳۴

چکیده گفتار..... ۳۶

گفتار دوم-مهارت در درک مطلب و ویژگی‌های کلاس آسان ساز کننده آن.... ۳۷

ویژگی‌های افرادی که در درک مطلب مهارت دارند..... ۳۸

ویژگی‌های افراد درگیر در خواندن..... ۴۱

ویژگی‌های کلاس آسان ساز مهارت درک مطلب..... ۴۴

چکیده گفتار..... ۴۵

بخش دوم: انگیزش خواندن و روش‌های پرورش آن

- گفتار سوم- انگیزش خواندن ۴۹
- انگیزش ۵۱
- خودکارآمدی و چالش‌پذیری در خواندن ۵۵
- کنجکاوی برای خواندن ۵۷
- علاقه به خواندن ۵۸
- علاقه موقعیتی و علاقه فردی ۶۱
- ارتباط بین علاقه و کنجکاوی ۶۲
- ارتباط بین علاقه و خودکارآمدی ۶۳
- ارتباط بین علاقه به خواندن و درک مطلب ۶۵
- ویژگی‌های متن که در علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به خواندن نقش دارند ۶۶
- احساس کنترل داشتن بر فعالیت خواندن ۶۸
- ارزش‌قابل شدن برای خواندن ۶۹
- انگیزش اجتماعی برای خواندن ۷۰
- چکیده گفتار ۷۰
- گفتار چهارم- پرورش انگیزش خواندن ۷۳
- فعالیت‌های کلاسی حمایت‌کننده از انگیزش خواندن ۷۵
- رویکرد دیالکتیک به انگیزش و درگیری در خواندن ۷۶
- پرورش خودکارآمدی و چالش‌پذیری در خواندن ۷۷
- برانگیختن کنجکاوی برای خواندن ۸۲

۱۸۳	..... پرورش علاقه به خواندن
۹۳	..... افزایش ارزش قایل شدن برای خواندن
۹۴	..... پرورش انگیزش اجتماعی خواندن
۹۷	..... شواهد پژوهشی پرورش انگیزش خواندن
۱۱۲	..... چکیده گفتار

بخش سوم: روش‌های آموزشی برای افزایش درک مطلب

۱۱۷	..... گفتار پنجم- روش پرسش از نویسنده
۱۱۹	..... مقدمه
۱۲۰	..... متن
۱۲۱	..... جستارها
۱۲۴	..... خطاپذیری نویسنده
۱۲۶	..... بخش بندی کردن متن
۱۲۷	..... نقش معلم و دانش‌آموزان در روش پرسش از نویسنده
۱۲۹	..... شواهد پژوهشی حمایت کننده از روش پرسش از نویسنده
۱۳۸	..... چکیده گفتار
۱۳۹	..... گفتار ششم- رویکرد سه وجهی به خواندن
۱۴۰	..... مقدمه
۱۴۳	..... استفاده از مهارت‌های سه گانه خواندن در بافت‌های واقعی
۱۴۴	..... خواندن تحلیلی
۱۴۵	..... خواندن عملی

۱۴۶	..... خواندن آفریننده
۱۴۷	..... شواهد پژوهشی حمایت کننده از رویکرد سه وجهی به خواندن
۱۵۴	..... چکیده گفتار
۱۵۷	..... گفتار هفتم - طراحی برنامه‌ای برای افزایش درک مطلب
۱۵۹	..... مقدمه
۱۵۹	..... چگونگی اجرای برنامه طراحی شده در کلاس درس
۱۶۷	..... چگونگی اجرای برنامه طراحی شده در گروه‌ها
۱۷۳	..... نقش دانش‌آموزان در برنامه
۱۷۴	..... نقش معلم در برنامه
۱۷۵	..... خلاصه و جمع‌بندی
۱۹۳	..... منابع

به نام خدا

سر آغاز

هر یک از ما به آن چه رسیده ایم در سایه ی آموختن است. رویدادهای یادگیری خزانه ی دانش، مهارت، شناخت و شایستگی های ما را رقم می زند که در گستره ی زندگی در همه ی زمان ها و مکان ها روی می دهد. یکی از مهمترین راه های دانستن و آموختن، **خواندن** است، که نه تنها به خودی خود اهمیت دارد بلکه چگونه خواندن و راهبردها و مهارت های کارآمد آن تعیین کننده ی کیفیت فراگیری دانش، درک درست و سازمان دهی شناختی آن است.

خواندن یک فرایند پیچیده ی شناختی برای ساختن و رسیدن به معنا است. این فرایند دربردارنده ی تعامل همه سویه بین "نوشته" و "خواننده" و دانش، تجربه ها و نگرش های پیشین وی است که در بستری فرهنگی و اجتماعی رخ می دهد. در فرایند خواندن، "درک مطلب" به میزان فهم پیام متن اشاره دارد که به خواننده کمک می کند تا بتواند مفاهیم را با یکدیگر ارتباط دهد، تحلیل و تفسیر کند و به یک معنای شخصی از آن چه خواننده برسد و بتواند آن را در زمینه ی دیگریز به کار گیرد. "انگیزش خواندن" به نیروی رانشی برای خواندن اشاره دارد که موجب راه اندازی و نگهداری کنش خواندن می شود و پیامد آن بهبود شرایط یادگیری است.

مهارت های خواندن آموختنی است و نیازمند تمرین، رشد و ناب سازی مداوم است. یادگیری ی خواندن نه تنها توانایی ها بلکه انگیزش افراد را نیز برای آموختن افزایش می دهد. این در حالی است که اهمیت مهارت های خواندن از ابتدای آموزش های رسمی عمومی تا دانشگاهی ناشناخته مانده و به حال خود رها شده تا آموزنده گان خود برای فراگیری آن تدبیری بیانندیشند.

مروری بر پژوهش های برون مرزی در این زمینه نیز آشکار ساخت که اگرچه گاه و بی گاه توجه به "خواندن" در دوره های گوناگون اوج گرفته ولی هر بار به زودی تاکید از خواندن برداشته شده و به آن در قالب های دیگری چون؛ راهبردهای یادگیری، یادگیری معنادار، رویکردهای عمیق و سطحی و نظیر آن پرداخته شده است.

نشانه های بی توجهی به پرورش مهارت های خواندن که از اصلی ترین پایه های سوادآموزی است در کارکرد دانش آموزان ایرانی در مسابقه های جهانی مانند پرلز آشکار شد. از طرفی در پیش

گرفتن رویه‌های نامناسبی چون حذف پست کتابدار از مدرسه‌ها و بسته شدن بسیاری از کتابخانه‌های آموزشگاه‌ها نیز به مشکلات و کاستی‌های موجود در این زمینه دامن زده و دسترسی دانش آموزان را به کتاب و خواندن‌ها ی دیگر کمتر کرده است.

در بررسی برنامه‌های درسی تربیت معلم / دبیر نیز روشن شد که به این مهم تنها در حاشیه و در قالب درس‌هایی چون؛ روشهای مطالعه و تحقیق، روشهای تدریس و برخی درس‌های روان شناختی دیگر و به طور غیر مستقیم پرداخته می‌شود.

کتاب پیش رو به عنوان یک منبع کمک درسی، تلاشی است برای جلب توجه آموزشکاران به اهمیت آموزش‌های خواندن و فراهم کردن زمینه ی آشنایی آنها با رویکردها و نظریه‌های نوین در باره ی خواندن، درک مطلب و انگیزش خواندن و آرایه ی الگویی مناسب برای پرورش توانایی‌های آن.

علاوه بر این محتوای کتاب، برای استفاده ی دانش آموزان و دانشجویان در دوره‌ها و رشته‌های گوناگون و هر خواننده ی علاقه مند دیگر نیز سودمند است. زیرا بهبود مهارت‌های خواندن پیش نیاز و زمینه ساز پیشرفت در همه ی زمینه‌های علمی و آموزشی است.

مهناز اخوان تفتی

دانشیار گروه روانشناسی تربیتی، دانشگاه الزهرا

اسفند ۱۳۹۱